

UDK 811.163.43'367.634 (049.3)

Primljeno: 25. 03. 2022.

Stručni rad
Professional paper

Edim Šator

SISTEMATIZACIJA I REVIZIJA ZNANJA O VEZNICIMA U BOSANSKOM JEZIKU

**(Halid Bulić: *Veznici u savremenom bosanskom jeziku*,
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2021)**

Knjiga Halida Bulića *Veznici u savremenom bosanskom jeziku* objavljena je krajem 2021. godine u izdanju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Publikacija predstavlja djelomično izmijenjenu doktorsku disertaciju koju je autor odbranio na Filozofskom fakultetu. Ispisana je na 385 stranica i sastoji se od sljedećih poglavlja: "Uvod", "Osnovni pojmovi i termini", "Dosadašnji opis veznika", "Odnos veznika i drugih vrsta riječi", "Junktori" i "Zaključak", a osim poglavlja u knjizi pronalazimo i izvore, literaturu, imenske i predmetne indekse, indeks junktora, kao i sažetak na bosanskom i engleskom jeziku te podatke o autoru.

U uvodnom dijelu autor naglašava da je podjela riječi na vrste problem kojim se bavi gramatika od davnina te da dosad nije urađena niti jedna monografija o veznicima iako se u svim gramatikama veznici izdvajaju kao posebna vrsta riječi. Bulić jasno definiše cilj svog istraživanja i pritom naglašava da je u analizi veznika potrebno razgraničiti veznike kao vrstu riječi (morfološki nivo) i veznike kao dio rečenice (sintaksički nivo).

U drugom dijelu knjige koji nosi naslov "Osnovni pojmovi i termini" autor ukazuje na nedovoljno jasnu definiciju veznika u bosanskim, hrvatski i srpskim gramatikama, te navodi različite nazive za veznike koji su spominju u tim gramatikama. Bulić opravdano smatra da je nerazlikovanje veznika „kao vrste riječi od riječi ili grupa riječi koje u rečenici imaju veznu funkciju dovelo do pojave mnogih nejasnoća u gramatikama i gramatičkim radovima“ (str. 18).

U trećem poglavlju autor donosi pregled dosadašnjih, često nepreciznih, opisa veznika u gramatikama bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika počevši od *Gramatike bosanskog jezika* iz 1890. pa sve do savremenih gramatika. Ovakav pristup analizi problematike veznika Bulić će provoditi i kroz ostala poglavlja u knjizi, a na osnovu toga se može formirati jasna slika stanja u gramatikama savremenih jezika koja se tiče veznika.

Četvrto poglavlje pod nazivom "Odnos veznika i drugih vrsta riječi" je jedno od najobimnijih u knjizi. Autor na samom početku naglašava da je potrebno razgraničiti veznike i ostale vrste riječi i da je pritom potrebno imati jasne i precizne definicije veznika kao i ostalih vrsta riječi. Bulić u sedam potpoglavlja analizira odnose veznika i imenica, glagola, zamjenica, priloga, uzvika, prijedloga i riječca, te u još dva potpoglavlja govori o složenosti veznika i iznosi zaključne stavove o veznicima kao vrsti riječi.

U navedenih sedam potpoglavlja autor ukazuje da u gramatičkoj literaturi o veznicima se često druge vrste riječi navode kao veznici. Bulić detaljnom analizom svih navedenih vrsta riječi jasno razlučuje da li neke od riječi zaista mogu biti veznici. Tako u potpoglavlju o odnosu veznika i imenica posebno se bavi oblikom *volja* koja se u pojedinim gramatičkim radovima navodila i kao veznik. Nakon sveobuhvatne analize i propitivanja stavova drugih autora, Bulić zaključuje da se riječ *volja* ne može smatrati veznikom i da je u svim navedenim primjerima u pitanju imenica. Osim navedene imenice *volja*, autor na isti način analizira imenice *čas* i *mjesto*.

U drugom potpoglavlju se analizira odnos veznika i glagola a posebnu pažnju autora zaokuplja oblik *bilo* za koji, a na osnovu primjera, tvrdi da može biti i glagol i veznik. Posebno interesantno je i potpoglavlje o odnosu veznika i zamjenica s posebnim akcentom na odnosne (relativne) zamjenice. Kao i u prethodnim dijelovima knjige, i u ovom slučaju autor daje detaljan i iscrpan pregled gramatičkih radova o odnosnim zamjenicama. Bulić u ovom dijelu knjige kritikuje prihvaćeni model podjele veznika u većini gramatika na prave i neprave gdje se u okviru nepravih kao veznici posmatraju druge vrste riječi. On smatra da se takvom podjelom veznika ista riječ proglašava u isto vrijeme npr. i zamjenicom i veznikom, a u tom slučaju „nije ništa rečeno o prirodi te riječi ili o prirodi veznika, priloga ili zamjenica, već je samo pokazano da je pitanje ostavljeno neriješeno“ (str. 65). U detaljnom razmatranju navedene problematike Bulić naglašava da, između ostalog, zbog toga govori o junktorima i veznicima. „Zahvaljujući razdvajanju termina veznik i junktor moguće je za veznike zadržati odredbu nepromjenljive riječi, a sve promjenljive riječi koje se ponašaju slično veznicima isključiti iz veznika“ (str. 68). U ostalim poglavljima o odnosu veznika i drugih vrsta riječi autor istim metodološkim postupcima ukazuje na status veznika u gramatičkoj literaturi, a nerijetko i ispravlja pogrešna tumačenja.

U zaključnim pooptpoglavljima Bulić ukazuje na složenost veznika kao vrste riječi zbog čega se oni u različitim gramatikama različito opisuju. On ukazuje na činjenicu da rečeničnu funkciju može obavljati više riječi baš kao i jedna riječ. „Veznici su jedna vrsta riječi, dakle, svaki veznik, svaki predstavnik te vrste riječi jeste – jedna riječ. Junktor je vrsta funkcije u rečenici, zasad je nazovimo funkcijom povezivanja, i tu funkciju mogu vršiti veznici, druge riječi te spojevi od više riječi“ (str. 155).

Peto poglavlje koje je ujedno i najobimnije, nosi naziv "Junktori". U ovom poglavlju autor govori o junktorima i njihovoj funkciji te junktore dijeli na konjunktore i subjunktore. „Naziv konjunktur koristit ćemo za one junktore koji povezuju homofunkcionalne jedinice u prosto ili složenoj rečenici (prvi dio definicije junktora), a naziv subjunktur koristit ćemo za one junktore koji uvode zavisnu klauzu u sastav složene rečenice (drugi dio definicije junktora)“ (str. 218). U nastavku knjige se posebno razmatra odnos između junktora i subjunktora gdje autor naglašava da među njima postoje značajne razlike. Nakon toga se posebno analiziraju konjunktore koje autor dijeli na proste i složene. Pritom prostim konjunkturima smatra one konjunktore koji se sastoje od samo jedne riječi, dok su složeni oni koji se sastoje od više riječi. Za sve ove konjunktore Bulić navodi i adekvatan broj primjera. I subjunktore se dijele na proste i složene na isti način. Za razliku od konjunktora, prosti subjunktore mogu biti veznici, zamjenice i prilozi, a za sve navedene grupe se također navode primjeri. Tako autor govori o vezničkim, zamjeničkim i priložnim prostim subjunkturima. Složeni subjunktore se sastoje od dvije ili više riječi i mogu imati različite konstrukcije koje autor detaljno i na primjerima pokazuje i analizira.

U zaključku je autor sažeo svoje istraživanje te na kraju knjige donio i shematski pregledan prikaz podjele junktora u bosanskom jeziku.

Knjiga Halida Bulića *Veznici u savremenom bosanskom jeziku* predstavlja iznimno važnu monografiju u kojoj se detaljno analiziraju veznici te nerijetko koriguju pojedini stavovi o veznicima koji se mogu iščitati u gramatikama. Sasvim sigurno knjiga predstavlja značajan doprinos izučavanju morfologije i sintakse bosanskog jezika.

Adresa autora
Author's adress

Edim Šator
Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru
Fakultet humanističkih nauka
edim.sator@unmo.ba

